

Article Type: Research Article

**EXAMINATION OF REFLECTIVE THINKING TENDENCIES OF SOCIAL STUDIES
TEACHERS IN TERMS OF SOME VARIABLES****Fatih ÖZDEMİR***Ress. Asst., Yıldız Teknik University, Turkey, ozdemirfth01@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5759-643X***Şahin ORUÇ***Assoc. Prof. Dr., Yıldız Teknik University, Turkey, sahinoruc44@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-8666-3654**Received: 21.07.2020**Accepted: 28.11.2020**Published: 15.12.2020***ABSTRACT**

The study aims to reveal reflective thinking tendencies of pre-service social studies teachers and whether these tendencies change according to the grade level, gender, studied university, parents' education levels, family income level and number of siblings. For this purpose, the research was conducted within the scope of descriptive survey model. The study group consists of 252 pre-service social studies teachers who were studying at their 1st and 4th years selected by purposive sampling from random sampling methods from different regions of Turkey. In the research, "Reflective Thinking Tendency Scale (RTTS) for Teacher and Pre-service Teachers" developed by Semerci (2007) was used to determine the reflective thinking tendencies of pre-service teachers. Mann Whitney U test and Kruskal Wallis-H Test were used in the data analysis process. According to the results there was a statistically significant difference in favor of females in terms of the sub-dimensions of "Open-mindedness", "Questioning and Effective Teaching" and "Responsibility of Teaching and Scientificness", and "Investigative." Considering the variable of mother's educational status, it was found a significant difference in favor of higher education level in the sub-dimensions of "Teaching Responsibility and Scientificness" and "View to the Profession" of the scale. Considering the mother's education level variable, a significant difference was found in favor of higher education level in the sub-dimensions of "Responsibility of Teaching and Scientificness" and "View to the Profession" of the scale. According to the studied university variable, it was found a significant difference between Mediterranean University A University and Marmara Region B and C University against Mediterranean Region A University in terms of the "Constant and Purposeful Thinking" sub-dimension. According to the results of the "Questioning and Effective Teaching" sub-dimension, a significant difference was found between Marmara University C University and Marmara Region A and B University in favor of Marmara Region C University. According to the results of the study, no significant difference was found in other independent variables.

Keywords: Reflective thinking, pre-service teacher, social studies, grade level

INTRODUCTION

Human beings are the only creatures that can think. They, unlike the other living creatures, have been able to make reasoning with the help of this ability. Thanks to the reasoning ability, human beings have gained experiences and handed down through the generations. The number of experiences have increased day by day and started to be shared systematically thanks to education. Besides, the most systematic and comprehensive perspective about education is shown in 21st century because human beings continue to think and evolve their knowledge.

In our era, education aims to give students the ability to be aware of their own acquisition and thinking processes, to interpret the environment they live in, to produce appropriate solutions to the problems to be experienced rather than to store the information aridly (Ersozlu & Kazu, 2011: 142). Today's understanding is in a race to abandon traditional thinking about teaching and learning (Segall & Gaudelli, 2007). Since education and daily life are two basic concepts that complement each other, it is aimed to reconcile these two basic phenomena. The relationship between these two facts increases day by day. For this reason, the knowledge and skills, which are included in many discipline areas, are provided by learning experiences and learning environments related to real life and/or business life. Through this way, students are prepared for adaptation to the society and business life (Akkoyunlu, et al., 2016: 314). In this way, education is tried to be enriched with examples from life. Social Studies have an important place among daily and social life related disciplines and even take the most important place. The reason of this is that social science is "a combination of sciences created with the basic principle of proving the human and social aspects of information arising from the human's interaction with other humans and her/his environment" (Tay, 2015). Therefore, Social Studies is considered as a course laboratory in which social events and cases are examined. The nature of social information lies on three different understandings. These are; Social Studies as Citizenship Transfer, Social Studies as Social Sciences, Social Studies as Reflective Review (Aslan, 2016). Social Studies as a Reflective Review clearly shows us that social information is related to real life. It refers to the transfer of the events experienced in daily life into the course content.

According to this approach, the aim of Social Studies education is to develop the skills of students to identify personal and social events, to analyze the events and to make decisions connected to these events (Özmen, 2011: 64). One of the most widely used ways of thinking in social studies for preparing students for life by giving examples from daily life is reflective thinking. Reflective thinking was first introduced by Dewey. Dewey (1910) defines reflective thinking as "a detailed, precise and constant examination of any belief or knowledge" (Gedikoğlu & Semerci, 2016: 152). On the other hand, Ünver (2003) explains reflective thinking in the education process as "a thinking process to reveal positive and negative situations related to the teaching method and level of the teacher and to solve the problems" (Alp & Taşkın, 2012: 135). As can be seen in reflective thinking definitions, it is to try to find solutions by addressing existing problems in a systematic and purposeful way.

Reflective thinking is not a type of thinking that develops by itself. In reflective thinking, the mind focuses on a problem and the thought enters a conscious and active process. This feature of reflective thinking differs it from daily thoughts and actions (Alp & Taşkın, 2008). Since reflective thinking is not a spontaneous thinking type, students should be trained about reflective thinking. Reflective thinking can be taught to students through a case study or modeling method (Ersözülü, 2008: 51). By this way, students can gain the ability to perceive and understand social events and situations. Reflective thinking is often seen as a qualification that should be gained to teachers (Yumuşak, 2015: 467). In order for students to learn to think reflectively in the education system, teachers should be first trained in this field. Teachers obtain the stages of reflective thinking by making progress at all levels of education.

The last and most important stage before starting the teaching profession is undergraduate education. In this context, undergraduate education and pre-service teachers gain importance at the last stage. To what extent the reflective thinking skill is acquired at this stage is also important. There are tens of academic studies in the literature on reflective thinking skills and development activities. As can be seen from the studies conducted abroad, social studies teacher candidates did not include reflective thinking. Korthagen (1985) reflective thinking in teacher education Ross & Hannay, (1986) focused on a critical theory of reflective inquiry on social studies education, Li & Lal (2015) investigated the relationship between multicultural education and reflective thinking in multicultural teacher education without addressing the classroom level, Ghanizadeh & Jahedizadeh, (2017). The reflective thinking and academic achievements of Iranian university students were studied. When we look at the studies related to Social Studies education, which is the subject of this study, it can be seen that Aydın & Çelik (2013) studied with 2nd and 3rd years pre-service social studies teachers, Gedik, et al (2014) studied with 3rd and 4th year pre-service social studies teachers. And Ersözülü (2008) conducted a study about the activities that develop reflective thinking in the 5th grade social studies lesson, while Gürbüz and Bozan (2018) compared reflective thinking skill levels of pre-service social studies and science teachers. Lastly, Uygun & Bilgiç (2018) studied reflective thinking skills of elementary school students toward problem solving and their Social Studies course academic achievements. These researches were conducted about the subjects such as activities that develop reflective thinking, and their effect on the course success at the undergraduate level with all grade of students and 4th year-students. However, no study was conducted with undergraduate students of Social Studies by comparing first year and fourth year-students. This study will fill this gap in the field.

Purpose of the Study

The aim of this study is to examine the reflective thinking skills of pre-service Social Studies teachers, who have the responsibility of raising prepared individuals for the changing social environment and this process in the constantly developing and changing world.

In the direction of the general purpose mentioned above, the status of reflective thinking skills of the pre-service teachers will be discussed in terms of the independent variables of grade level, gender, studied university, parents' education level, family income level and number of siblings. In compliance with the purpose of the research, answers to the following sub-problems were sought.

1. Do the reflective thinking skills of the pre-service Social Studies teachers differ significantly according to the grade level variable?
2. Do the reflective thinking skills of the pre-service Social Studies teachers differ according to the gender variable?
3. Do the reflective thinking skills of pre-service Social Studies teachers differ significantly according to the studied university variable?
4. Do the reflective thinking skills of pre-service Social Studies teachers differ significantly according to the parents' education level variable?
5. Do the reflective thinking skills of pre-service Social Studies teachers differ significantly according to the family income status variable?
6. Do the reflective thinking skill of pre-service Social Studies teachers differ significantly according to the number of siblings?

METHOD

The Study Design

Descriptive screening model was used in this study since reflective thinking skills of Social Studies teachers were examined. According to Kıncal (2013: 111), the screening model is research approaches that "aim to describe a situation in the past or present with the way it exists". In the descriptive (screening) model, "the event, the individual or the object that is the subject of the research is tried to be defined in its own conditions and as it is. No effort is made to change or influence them in anyway "(Karasar, 2012: 77). In addition, the screening models discuss the ongoing cases. The events and facts to be evaluated in the past are not included in the subjects of descriptive (screening) studies (Sönmez & Alacapınar, 2011). In this study, a descriptive (screening) model was used to examine the Changing Situations of Reflective Thinking Tendencies (RTT) of pre-service social science teachers studying their 1st and 4th years of undergraduate education.

The Study Group of the Research

The study group of the research consists of a total of 252 pre-service teachers who were from Turkey's four different universities (Marmara Region A University, Marmara Region B University, Marmara Region C University and the Mediterranean Region A University), who selected through convenience (easily accessible) sampling, who were studying their 1st and 4th years in the 2019-2020 academic year. Convenience (incidental) sampling means doing the fast, low cost and easy one in terms of time (Patton, 2015).

64.2% of pre-service teachers are females (N = 162) and 35.8% of them are males (N = 90). In addition, 25% of pre-service teachers are from Marmara Region A University (N = 65), 26.5% of them are from Marmara Region B University (N = 67), 21.3% of them are from Marmara Region C University (N = 53) and 26.5% of them are from Mediterranean Region A University (N = 67). 53.1% of pre-service teachers were studying on their first years and 46.4% of them were studying on their fourth years of their undergraduate education.

Data Collection Tool

In order to determine the reflective thinking skills of pre-service teachers in the sample of the study, the "Reflective Thinking Tendency Scale (RTTS) for Teachers and Pre-service Teachers" developed by Semerci (2007) was used as a data collection tool. This tool's validity and reliability study was also conducted. In the Reflective Thinking Scale, a maximum of 175 points can be obtained on the scale consisting of 35 items, 20 of which are negative and 15 of which are positive. Negative items are scored in reverse order. The scale prepared in Likert type is classified as "I totally agree" (5), "I mostly agree" (4), "I partially agree" (3), "I mostly disagree" (2), "I do not agree at all" (1). SPSS 22 statistics packaged software was used to analyze the data obtained from the study. The themes given to 7 factors in this scale are as follows: Continuous and purposeful thinking, open-mindedness, questioning and effective teaching, teaching responsibility and scientificity, researcher, foresight and sincerity, view of the profession. According to the factor analysis results, the KMO value of the RTTS scale was 0.909 and the Bartlett test value was 6811.461 ($p < 0.05$). In the analysis results for the RTTS scale, the item total correlations varied between 0.308 and 0.607, the test-retest correlation was 0.742 ($p < 0.01$), and the correlation coefficient between the two half scores was 0.77 ($p < 0.01$). The Cronbach Alpha coefficient of the YANDE scale is 0.908.

Data Collection Process

Based on volunteeriness, data collection was obtained from the pre-service Social Studies teachers studying their 1st and 4th years at 3 universities from Marmara Region and 1 university from Mediterranean Region. After the measurement tool was distributed to pre-service teachers, a brief explanation was made about what the scale will be used for and how it should be filled. After the explanation, pre-service teachers answered the items on the scale individually. The researcher personally took part in the data collection process and tried to ensure the necessary environment for the healthy collection of data. It was assumed that RTTS measurement tool used in the research measured the reflective thinking skills of pre-service teachers. As a result, the data obtained in the study can be said to be limited to the number of prospective teachers participating in the study and the measurement tools to measure the current situation.

Data Analysis

In order to evaluate the data obtained in the research easier, the measurement tool was grouped according to the RTTS subcomponents created during the development phase. The normality of the tool was tested to check

if it distributes normally on the data. As a result of the normality test, it was determined that the data was not normally distributed.

According to the findings, the analyses of the Kolmogorov-Smirnov values show that the data was not normally distributed ($p < .05$). Since the sample size was over 50, the Kolmogorov-Smirnov was preferred. As a result of this, non-parametric tests such as "Mann-Whitney U test, Kruskal Wallis H and Tamhane" tests were applied. In order to find out the difference which was found in the Kruskal Wallis Test analysis results was among which groups, the Tamhane technique from the Post-Hoc multiple comparison techniques has been preferred. Tamhane's T2 is a test conducted only on the base of "student t" and stands out by making fundamentalist and careful comparisons (Hochberg & Tamhane, 1987).

FINDINGS

The answers of the questions sought in line with the sub-objectives of this study, where the reflective thinking tendencies of Social Studies teachers according to some variables are examined, are presented in the form of tables below.

Mann-Whitney U Test analysis was conducted to find out whether the opinions of the pre-service Social Studies teachers about reflective thinking skills differ by the grade level. The data obtained related to the analysis made in this direction are given in Table 1.

Table 1. The Mann-Whitney U Analysis Results of Pre-service Social Studies Teachers' Opinions on Reflective Thinking Skills by Grade Level

Sub-dimensions	Grade Level	N	Mean Rank	Rank Sum	U	W	Z	P
Constant and Purposeful Thinking	1st year	134	123,46	16543,50	7498,500	16543,500	-,249	,804
	4th year	114	125,72	14332,50				
	Total	248						
Open-mindedness	1st year	134	125,29	16789,50	7531,500	14086,500	-,198	,843
	4th year	114	123,57	14086,50				
	Total	248						
Questioning and Effective Education	1st year	134	128,92	17275,50	7045,500	13600,500	-1,119	,263
	4th year	114	119,30	13600,50				
	Total	248						
Responsibility of Teaching and Scientificness	1st year	134	131,51	17622,50	6698,500	13253,500	-1,683	,092
	4th year	114	116,26	13253,50				
	Total	248						

	Total	248						
Investigative	1st							
	year	134	124,89	16735,50	7585,500	14140,500	-,094	,925
	4th							
	year	114	124,04	14140,50				
	Total	248						
View to the Profession	1st							
	year	134	127,69	17111,00	7210,000	13765,000	-,793	,428
	4th							
	year	114	120,75	13765,00				
	Total	248						
Being farsighted and Sincere	1st							
	year	134	128,31	17193,00	7128,000	13683,000	-,916	,359
	4th							
	year	114	120,03	13683,00				
	Total	248						

p<,05

As seen at the results presented in Table 1, there is no significant difference between reflective thinking skills of the pre-service Social Studies teachers in terms of the grade level variable.

Mann-Whitney U Test analysis was conducted to find out whether the opinions of the pre-service Social Studies teachers about reflective thinking skills differ by gender. The data obtained from the analysis made in this direction is given in Table 2.

Table 2. The Mann-Whitney U Analysis Results of Pre-service Social Studies Teachers' Opinions on Reflective Thinking Skills by Gender Variable

Sub-dimensions	Gender	N	Mean Rank	Rank Sum	U	W	Z	P
Constant and Purposeful Thinking	Female	161	133,67	21521,00				
	Male	88	109,14	9604,00	5688,000	9604,000	-2,579	,010
	Total	249						
Open-mindedness	Female	161	141,65	22805,50				
	Male	88	94,54	8319,50	4403,500	8319,500	-5,148	,000
	Total	249						
Questioning and Effective Education	Female	161	135,96	21890,00				
	Male	88	104,94	9235,00	5319,000	9235,000	-3,436	,001
	Total	249						
Responsibility of Teaching and Scientificness	Female	161	135,43	21804,50				
	Male	88	105,91	9320,50	5404,500	9320,500	-3,117	,002
	Total	249						

Investigative	Female	161	135,64	21838,50	5370,500	9286,500	-3,172	,002
	Male	88	105,53	9286,50				
	Total	249						
View to the Profession	Female	161	133,47	21489,00	5720,000	9636,000	-2,613	,009
	Male	88	109,50	9636,00				
	Total	249						
Being farsighted and Sincere	Female	161	132,07	21263,50	5945,500	9861,500	-2,119	,034
	Male	88	112,06	9861,50				
	Total	249						

p<,05

By looking at the results presented in Table 2, it is determined that there is a statistically significant difference in favor of female participants between the reflective thinking skills of pre-service Social Studies teachers and gender variable, in terms of the sub-dimensions of "Open-Mindedness", "Questioning and Effective Teaching", "Responsibility of Teaching and Scientificness", and "Investigative" of RTT scale. However, no statistically significant difference is detected in terms of the sub-dimensions of "Constant and Purposeful Thinking", "View to the Profession" and "Being Farsighted and Sincere".

Kruskal Wallis Test analysis was conducted to find out whether the opinions of the pre-service Social Studies teachers about reflective thinking skills differ by the studied university. The data obtained from the analysis made in this direction is given in Table 3.

Table 3. Kruskal Wallis Analysis Results of Pre-service Social Studies Teachers' Opinions on Reflective Thinking Skills by Studied University Variable

Sub-dimensions	Studied University	N	sd	Chi-Square	p
Constant and Purposeful Thinking	Marmara Region A Üniversitesi	65	3	17,711	,001*
	Marmara Region B Üniversitesi	67			
	Marmara Region C Üniversitesi	53			
	Mediterranean Region A Üniversitesi	67			
	Total	252			
Open-mindedness	Marmara Region A Üniversitesi	65	3	6,447	,092
	Marmara Region B Üniversitesi	67			
	Marmara Region C Üniversitesi	53			
	Mediterranean Region A Üniversitesi	67			
	Total	252			
Questioning and Effective Education	Marmara Region A Üniversitesi	65	3	13,351	,004*
	Marmara Region B Üniversitesi	67			
	Marmara Region C Üniversitesi	53			
	Mediterranean Region A Üniversitesi	67			
	Total	252			

	Total	252			
Responsibility of Teaching and Scientificness	Marmara Region A Üniversitesi	65	3	15,139	,002*
	Marmara Region B Üniversitesi	67			
	Marmara Region C Üniversitesi	53			
	Mediterranean Region A Üniversitesi	67			
	Total	252			
Investigative	Marmara Region A Üniversitesi	65	3	6,960	,073
	Marmara Region B Üniversitesi	67			
	Marmara Region C Üniversitesi	53			
	Mediterranean Region A Üniversitesi	67			
	Total	252			
View to the Profession	Marmara Region A Üniversitesi	65	3	4,500	,212
	Marmara Region B Üniversitesi	67			
	Marmara Region C Üniversitesi	53			
	Mediterranean Region A Üniversitesi	67			
	Total	252			
Being farsighted and Sincere	Marmara Region A Üniversitesi	65	3	4,683	,197
	Marmara Region B Üniversitesi	67			
	Marmara Region C Üniversitesi	53			
	Mediterranean Region A Üniversitesi	67			
	Total	252			

*p<,05

According to the results presented in Table 3, it is determined that there is a statistically significant difference between the reflective thinking skills of pre-service Social Studies teachers and the studied university variable, in terms of the sub-dimensions of "Constant and Purposeful Thinking", "Questioning and Effective Teaching", and "Responsibility of Teaching and Scientificness" of RTT scale. However, no statistically significant difference is detected in terms of the sub-dimensions of "Open-mindedness", "View to the Profession", "Investigative" and "Being Farsighted and Sincere". In other words, reflective thinking skills of pre-service social studies teachers change significantly in the sub-dimensions of "Continuous and Purpose Thinking", "Questioning and Effective Teaching" and "Responsibility of Teaching and Scientificness" in terms of the studied university.

In order to find out the difference that was found in the Kruskal Wallis Test analysis results, which is conducted on the sub-dimensions of the RTT scale in terms of the studied university, was among which groups, the Tamhane T2 technique, one of the Post-Hoc multiple comparison techniques, has been chosen.

Table 4. Tamhane Test Results of Pre-service Social Studies Teachers' Opinions on Reflective Thinking Skills by Studied University Variable

Sub-dimensions	University (i)	University (j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	Sh	p
Constant and Purposeful Thinking	Mediterranean Region A University	Marmara Region B University	-1,93*	,53	,003
		Marmara Region C University	-2,20*	,64	,005
Questioning and Effective Education	Marmara Region C University	Marmara Region A University	,89*	,32	,045
		Marmara Region B University	1,22*	,38	,010

p<,05

The multiple comparison results seen in Table 4 show that according to the studied university variable, it was found a significant difference between Mediterranean University A University and Marmara Region B and C University against Mediterranean Region A University in terms of the "Constant and Purposeful Thinking" sub-dimension. According to the results of the "Questioning and Effective Teaching" sub-dimension, a significant difference was found between Marmara University C University and Marmara Region A and B University in favor of Marmara Region C University. In the other sub-dimensions of RTT scale, there was no statistically significant difference among the groups.

Kruskal Wallis Test analysis was conducted to find out whether the opinions of the Social Studies teachers about reflective thinking skills differ in terms of the parents' education level. The data obtained related to the analysis made in this direction is given in Table 5.

Table 5. Kruskal Wallis Analysis Results of Pre-service Social Studies Teachers' Opinions on Reflective Thinking Skills by Parents' Education Level

Sub-dimensions	Parents' Education Level	sd	Chi-Square	p
Constant and Purposeful Thinking	Mother	5	9,870	,079
	Father		7,748	,171
Open-mindedness	Mother	5	9,001	,109
	Father		3,966	,554
Questioning and Effective Education	Mother	5	4,535	,475
	Father		4,547	,474
Responsibility of Teaching and Scientificness	Mother	5	12,210	,032*
	Father		6,195	,288
Investigative	Mother	5	5,668	,340
	Father		3,322	,650
View to the Profession	Mother	5	12,738	,026*
	Father		4,323	,504
Being farsighted and Sincere	Mother	5	6,304	,278
	Father		4,254	,514

*p<,05

When the results presented in Table 5 are analyzed, it is not seen a difference between reflective thinking skills of pre-service social studies teachers in terms of father's education level. However, there is a significant difference in the sub-dimensions of "Responsibility of Teaching and Scientificness" and "View to the Profession" of the scale in terms of mother's education level variable.

Tamhane T2 technique, one of the Post-Hoc multiple comparison techniques, was chosen to find out between which groups the difference occurred in terms of the mother's education level variable. Tamhane T2 test analysis results are given in Table 6.

Table 6. Tamhane Test Results of Pre-service Social Studies Teachers' Opinions on Reflective Thinking Skills by Mother's Education Level

Sub-dimensions	Education Level (i)	Education Level (j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	Sh	p
Open-mindedness	Literate	Elementary	1,40*	,35	,002
		Secondary	2,12*	,47	,000
Responsibility of Teaching and Scientificness	Literate	Elementary	2,15*	,48	,001
		Secondary	1,91*	,59	,029
		High School	2,30*	,72	,039
Investigative	Literate	Elementary	1,83*	,58	,046

p<,05

The multiple comparison results in Table 6 show that in the binary comparisons made for reflective thinking skills by the education level of the mother, it was found a significant difference in the "Open-Mindedness" dimension, which is one of the sub-dimensions of RTT scale, in favor of literate mothers among elementary and secondary school graduates. According to the results of "Responsibility of Teaching and Scientificness" dimension, significant difference found was in favor of literate mothers among literate mothers and mothers graduated from elementary school, secondary school and high school. According to the results of the "Investigative" dimension, a significant difference was found between literate mothers and elementary school graduate mothers in favor of literate mothers. In the other sub-dimensions of RTT scale, there was no statistically significant difference among the groups.

Kruskal Wallis analysis was conducted to find out whether the opinions of the pre-service social science teachers about reflective thinking skills differ in terms of family income status. The data obtained related to the analysis made in this direction is given in Table 7.

Table 7. Kruskal Wallis Analysis Results of Pre-service Social Studies Teachers' Opinions on Reflective Thinking Skills by Family Income Status

Sub-dimensions	Family Income Durumu	N	Rank Ortalaması	sd	Chi-Square	p
Constant and Purposeful Thinking	750-1400	31	117,74	5	5,721	,334
	1400-2500	92	126,44			
	2500-3500	49	114,60			
	3500-5000	48	134,71			
	5000-7500	19	104,71			
	7500+	4	73,13			
	Total	243				
Open-mindedness	750-1400	31	133,34	5	2,564	,767
	1400-2500	92	125,28			
	2500-3500	49	111,21			
	3500-5000	48	118,34			
	5000-7500	19	125,29			
	7500+	4	119,13			
	Total	243				
Questioning and Effective Education	750-1400	31	118,31	5	7,001	,221
	1400-2500	92	132,35			
	2500-3500	49	118,83			
	3500-5000	48	121,72			
	5000-7500	19	94,37			
	7500+	4	86,00			
	Total	243				
Responsibility of Teaching and Scientificness	750-1400	31	133,84	5	7,002	,220
	1400-2500	92	132,49			
	2500-3500	49	110,74			
	3500-5000	48	116,58			
	5000-7500	19	100,32			
	7500+	4	94,75			
	Total	243				
Investigative	750-1400	31	143,42	5	4,835	,436
	1400-2500	92	123,85			
	2500-3500	49	111,64			
	3500-5000	48	121,03			
	5000-7500	19	111,61			
	7500+	4	101,38			
	Total	243				
View to the Profession	750-1400	31	126,97	5	5,418	,367
	1400-2500	92	122,49			
	2500-3500	49	127,36			
	3500-5000	48	126,76			
	5000-7500	19	94,13			
	7500+	4	81,75			
	Total	243				
Being farsighted and Sincere	750-1400	31	124,05	5	3,923	,561
	1400-2500	92	130,83			
	2500-3500	49	115,24			
	3500-5000	48	119,59			
	5000-7500	19	100,16			
	7500+	4	118,38			
	Total	243				

p>,05

The results of the analysis given in Table 7 show that there is no statistically significant difference between the reflective thinking skills of the pre-service Social Studies teachers and the family income status variable in terms of all sub-dimensions of the RTT scale. In other words, reflective thinking skills of pre-service Social Studies teachers do not change significantly in terms of family income variable.

Kruskal Wallis analysis was conducted to find out whether the opinions of the pre-service social science teachers about reflective thinking skills differ in terms of number of siblings variable. The data obtained related to the analysis made in this direction is given in Table 8.

Table 8. Kruskal Wallis Analysis Results of Pre-service Social Studies Teachers' Opinions on Reflective Thinking Skills by Number of Siblings

Sub-dimensions	Number of	N	Mean Rank	sd	Chi-	p
Constant and Purposeful Thinking	No siblings	18	118,14	3	4,147	,246
	1-3	145	118,28			
	3-5	40	130,53			
	5 and up	45	141,74			
	Total	248				
Open-mindedness	No siblings	18	97,53	3	3,575	,311
	1-3	145	123,97			
	3-5	40	131,63			
	5 and up	45	130,66			
	Total	248				
Questioning and Effective Education	No siblings	18	110,22	3	,915	,822
	1-3	145	125,69			
	3-5	40	127,14			
	5 and up	45	124,02			
	Total	248				
Responsibility of Teaching and Scientificness	No siblings	18	100,61	3	4,020	,259
	1-3	145	121,95			
	3-5	40	129,30			
	5 and up	45	138,00			
	Total	248				
Investigative	No siblings	18	94,64	3	4,575	,206
	1-3	145	123,14			
	3-5	40	135,96			
	5 and up	45	130,63			
	Total	248				
View to the Profession	No siblings	18	90,86	3	4,945	,176
	1-3	145	125,73			
	3-5	40	132,41			
	5 and up	45	126,97			
	Total	248				
Being farsighted and Sincere	No siblings	18	105,83	3	1,901	,593
	1-3	145	123,35			
	3-5	40	129,18			
	5 and up	45	131,52			
	Total	248				

p>,05

The results of the analysis given in Table 8 show that there is no statistically significant difference between the reflective thinking skills of the pre-service Social Studies teachers and the number of siblings in terms of all sub-dimensions of the RTT scale. In other words, reflective thinking skills of pre-service Social Studies teachers do not change significantly in terms of the number of siblings variable.

CONCLUSION and DISCUSSION

High reflective thinking skills of pre-service teachers allow them to develop their thinking and analysis skills on assumptions. Individuals with high reflective thinking skills can find solutions to problems more easily because reflective thinking increases the possibility of meaningful learning (Tok, 2008).

In our country, Social Studies course has the biggest effect on the formation of students' perceptions of citizenship. Students who have reflective thinking skills have a high ability to interpret social events and create solutions. On the other hand, considering social studies teaching approaches, reflective thinking has an important place in social studies education. Accordingly, it is important pre-service Social Studies teachers who graduated from undergraduate education to have been gained reflective thinking skills.

In this study, which was conducted to determine the reflective thinking tendencies of pre-service Social Studies teachers in terms of some variables, reflective thinking skills of pre-service teachers do not differ significantly in terms of the 1st and 4th year level. Aydın & Çelik (2013), in their study that they conducted with pre-service Social Studies teachers who were studying their 2nd and 3rd years, found no significant difference at the grade level. Alkan & Gözel (2013), in their study with pre-service elementary teachers, concluded that the grade level variable was not effective on reflective thinking skills. Kendüzler (2017), in his master's thesis, which he conducted with teachers and pre-service teachers, found no difference in reflective thinking skills in terms of the grade level. The results of the studies conducted with pre-service teachers are also similar with the results of the studies with teachers (Doğan Dolapçioğlu, 2007; Aslan, 2009; Duban & Yelken, 2010; Karadağ, 2010; Hasırcı & Sadık, 2011; Durdukoca & Demir, 2012). Again, Ergüven (2011), in his research, found that there was no significant difference between teachers related to seniority (length of service). The results of the research show that the undergraduate education level was not very effective on reflective thinking skills. The possible causes of this result can be assumed that primary, secondary and high school educations and socio-economic factors affect reflective thinking rather than grade level. On the other hand, Yıldırım (2019) found a difference in his master's thesis with pre-service classroom teachers in terms of the grade level. Ghanizadeh & Jahedizadeh (2017) concluded in their study that education level affects reflective thinking. Sargent (2015) concluded in his study that age and maturity level positively affect reflective thinking. Şahin (2011) obtained a significant result in favor of the 4th year pre-service teachers, as a result of the reflective thinking scale that he did with the pre-service Turkish teachers who were studying their 1st and 4th years. Gedik, et al., (2014), in their study with teachers and pre-service teachers, concluded that the reflective tendency of teachers is higher than that of pre-service teachers.

According to the results obtained in the research, it was found a statistically significant difference in favor of females between the reflective thinking skills of pre-service Social Studies teachers and gender variable, in terms of the sub-dimensions of "Open-mindedness", "Questioning and Effective Teaching" and "Responsibility of Teaching and Scientificness", and "Investigative". In the other sub-dimensions, there was no significant difference. Although the result obtained from the research is not significant, there is a result in favor of females (Doğan Dolapçioğlu, 2007; Duban & Yanpar-Yelken 2010; Aydın & Çelik 2013; Alkan & Gözel, 2013; Yumuşak, 2015; Aras, et al., 2019). It was determined in the studies conducted with pre-service teachers that females obtained higher scores than males in terms of reflective thinking tendencies. Similar to the results of the studies conducted with pre-service teachers, significant differences were obtained in favor of females in terms of reflective thinking skills in the studies conducted with teachers (Özcan, 2002; Dolapçioğlu, 2007; Aslan, 2009; Karadağ, 2010; Kaf Hasırcı & Sadık, 2011). On the other hand, in the master thesis of Varol Şanlı (2016) and in the study of Aşkın Tekkol & Bozdemir (2018), significant results were obtained in favor of pre-service teachers in the context of their reflective thinking skills. Similarly, in the study of Erol, et al.,(2019), significant results were in favor of male teachers in the context of their reflective thinking skills. In addition to all of these, Ghanizadeh & Jahedizadeh (2017) revealed in their study with students that gender does not affect reflective thinking, the studies conducted with pre-service teachers (Şahin, 2011; Kandemir, 2015; Atalay & Karahan, 2016; Yıldırım, 2019; Yıldırım & Göğebakan Yıldız, 2019), and Ergüven's study conducted with teachers (2011) showed that gender variable was not a determinant characteristic in reflective thinking. Unlike all these, Sargent (2015) found in his study that men reported more reflections in business classes than humanities or science classes, and women, on the contrary, thought more reflective in humanities and science classes.

In the study, it was not found a difference between reflective thinking skills of the pre-service Social Studies teachers and the father's education level variable. However, considering the mother's education level variable, a significant difference was found in favor of higher education level in the sub-dimensions of "Responsibility of Teaching and Scientificness" and "View to the Profession" of the scale. The reason why the mother's education level affects the reflective thinking skills positively can be assumed that children are more active in the whole education process, starting from the first literacy processes. Similar to the results of the research, Yıldırım & Göğebakan Yıldız (2019) found a significant difference in the sub-dimension of "constant purposeful thinking" related to the mother's education level independent variable; in the sub-dimension of "constant purposeful thinking", "investigative" and "being farsighted and sincere" related to the father education level independent variable. On the other hand, Yıldırım (2019), in his master's thesis, found that there is no statistically significant difference in the pre-service elementary teachers according to the parents' education level independent variable. Similarly, Aras, et al.,(2019) did not find a significant difference according to the parents' education level variable. In the results obtained in the study, it was not observed a significant difference related to the variables of family income level and the number of siblings. Aydın & Çelik (2013), in their study, did not find a significant difference in terms of the socio-economic status of the family, the education level of the mother and the education level of the father. As a result of the study, it was found a significant difference between

Mediterranean University A University and Marmara Region B and C University against Mediterranean Region A University in terms of the “Constant and Purposeful Thinking” sub-dimension. According to the results of the “Questioning and Effective Teaching” sub-dimension, a significant difference was found between Marmara University C University and Marmara Region A and B University in favor of Marmara Region C University. As a reason for the significant difference between universities, it can be the impact of the courses that pre-service teachers took at the Social Studies Teaching program as Aydın & Çelik (2013) have emphasized. Sargent (2015) reached the conclusion that it affects the thinking skills of the university education staff as mentioned in the literature and stated that the more experienced staff affects the students positively.

When the study results are evaluated, it is seen that more work is needed with pre-service teachers in terms of reflective thinking tendencies. More reflective thinking activities should be practiced with pre-service teachers at the undergraduate education level. Reflective thinking courses can be added into the list of the elective courses. Within the framework of new teaching programs in private teaching methods courses, implementations for social studies can be added.

ETHICAL TEXT

In this research, the journal writing rules, publication principles, research and publication ethics, and journal ethical rules were followed. The responsibility belongs to the authors for any violations that may arise regarding the article.

REFERENCES

- Akkoyunlu, B., E. Telli, N.M. Çetin & Dağhan, G. (2016). Opinions of Teacher Candidates Regarding Reflective Diaries in Teacher Education. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 7(4), 312-330.
- Alkan, V. & Gözel, E. (2013). Classroom Teachers' Opinions About Reflective Thinking Skills. *Education Sciences*, 8(1), 1-12.
- Alp, S. & Taşkın, Ç. Ş. (2012). Critical Thinking and Problem Solving: Teachers' Practices on Reflective Thinking. *Buca Education Faculty Journal*, 33, 134-146.
- Alp, S. & Taşkın, Ç. Ş. (2008). The Importance of Reflective Thinking in Education and Developing Reflective Thinking. *National Education Journal*, 178, 311-320.
- Aras, B., İ. & Şiringül, F. Park. (2019). Reflection of Teacher Candidates' Reflective Thinking Levels and Some Variables. *International Journal of Science and Education*, 1 (2) , 119-130.
- Aslan, E. (2016). *Social studies from past to present*. Dursun Dilek (Ed). In *Social Studies Education* (p.3-48). PegemA Yayıncılık.
- Aslan, G. (2009). *The Relationship Between Reflective Thinking Tendencies and Constant Anxiety Levels of Classroom*, Unpublished Teachers Unpublished Master Thesis, Yeditepe University, Institute of Social Studies, Istanbul.

- Aşkın Tekkol, İ. A. & Bozdemir, H. (2018). Examination of Pre-service Teachers' Reflective Thinking Tendencies and Critical Thinking Skills. *Kastamonu Journal of Education*, 26 (6), 1897-1907.
- Atalay, T. D. & Karahan, B. Ü. (2016). Evaluation of Pre-service Turkish Teachers' Reflective Thinking Tendencies. *International Journal of Turkish Education and Training: Theory and Practice*, 1 (2), 18-27.
- Aydın, M. & Çelik, T. (2013). Examination of Reflective Thinking Skills of Pre-service Social Studies Teachers in terms of Some Variables. *Pamukkale University Journal of Education*, 34 (34), 169-131.
- Doğan Dolapçioğlu, S. D. (2007). *Evaluation of Reflective Thinking Levels of Classroom Teachers*, Unpublished Master Thesis, Mustafa Kemal University Institute of Social Studies, Hatay.
- Duban, N. & Yelken, T. Y. (2010). Reflective Thinking Tendencies of Pre-service Teachers and Their Opinions about Reflective Teacher Features. *Journal of Çukurova University Institute of Social Studies*, 19 (2), 343-336.
- Durdukoca, Ş. F. & Demir, M. (2012). "Reflective Thinking Levels of Primary School Teachers According to Some Variables and the Appropriateness of Teacher Qualifications in Their Thoughts to Reflective Teacher Qualifications". *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 9(20), 357-374
- Efe Kendüzler, S. (2017). *Examination of Scientific Attitude and Reflective Thinking Skills of Teachers and Pre-service Teachers According to Various Variables*, Unpublished Master Thesis, Mehmet Akif Ersoy University Institute of Educational Sciences, Burdur.
- Ergüven, S. (2011). *Examination of Reflective Thinking Skills of Teachers in terms of Various Variables*, Unpublished Master Thesis, Niğde University Institute of Educational Sciences, Niğde.
- Erol, M., A. Erol, S. Çalışır & Bozan, M. (2019). Examination of the Relationship Between Teachers' Reflective Thinking Tendencies and Creative Thinking Levels. *Basic Education*, 1 (2), 20-29.
- Ersozlu, Z. N. & Kazu, H. (2011). The Effect of Reflective Thinking Improvement Activities Applied in Primary School Fifth Grade Social Studies Course on Academic Achievement. *Journal of Uludağ University Faculty of Education*, 24 (1), 141-159.
- Ersözlü, Z. N. (2008). *The Effect of Reflective Thinking Activities on the Academic Achievements and Attitudes of Primary School 5th Grade Students in Social Studies Course*, Unpublished Doctoral Thesis, Fırat University Institute of Social Sciences, Elâzığ.
- Gedik, H., Akhan, N. E. & Kılıçoğlu, G. (2014). Reflective Thinking Tendencies of Social Studies Teacher Candidates. *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(2), 113-130.
- Gedikoğlu, E. & Semerci, Ç. (2016). The Effect of Modular Teaching Supported By Reflective Thinking Activities On Students' Academic Achievement in 5th Graders' Information Technologies & Software Classes. *Fırat University Journal of Social Sciences* 26(2), 151-162.
- Ghanizadeh, A., & Jahedizadeh, S. (2017). "Validating the Persian Version of Reflective Thinking Questionnaire and Probing Iranian University Students' Reflective Thinking and Academic Achievement". *International Journal of Instruction*, 10(3), 209-226.
- Gürbüz, N. & Bozan, S. (2018). Comparison of Reflective Thinking Levels of Pre-service Science and Social Studies Teachers. *Journal Of International Social Research*, 11(60).

- Hochberg Y.& Tamhane, A.C. (1987). Multiple comparison procedures. New York: John Wiley & Sons press.
- Kaf Hasırcı, Ö. & Sadık, F. (2011). (Examination of Reflective Thinking Tendencies of Classroom Teachers, *Çukurova University Journal of Social Sciences Institute*, 20 (2), 195-210.
- Kandemir, M. (2015). (Examination of Reflective Thinking Tendency Levels of Pre-service Primary Mathematics and Classroom Teachers in terms of Some Variables. *Education Sciences*, 10 (4), 253-275.
- Karadağ, M. (2010). *Examination of Reflective Thinking Levels of Social Studies Teachers (The Şanlıurfa case)*. Unpublished Master Thesis. Çukurova University Institute of Social Sciences, Adana.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (24. Basım). Nobel Yayın Dağıtım. (*Scientific research method*. (24th Edition). Nobel Publishing.)
- Kıncal, R.Y. (2013). *Scientific research methods*. (2nd Edition). Nobel Publishing.
- Korthagen, F. A. (1985). Reflective Thinking as a Basis for Teacher Education.
- Li, X., & Lal, S. (2005). "Critical reflective thinking through service-learning in multicultural teacher education. *Intercultural Education*, 16(3), 217-234.
- Özcan, T. (2002). *Evaluation of General Objectives of Primary School Social Studies Course in Line with Teacher Views "A Research in Kilis Province"*. Unpublished Master Thesis. Çukurova University Institute of Social Sciences, Adana.
- Özmen, C. (2011). Teachers' Views on Reflective Examination Approach in Social Studies Education. *Erciyes University Journal of Social Sciences Institute*, 1 (30), 19-39.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research methods*. Trans. Ed. M. Bütün & S.B Demir). Pegem.
- Ross, E.W & Hannay, L.M. (1986). Eleştirel bir yansıtıcı sorgulama teorisine doğru: Tema." *Öğretmen Eğitimi Dergisi* , 37 (4), 9-15.
- Sargent, C, S. (2015). "Evidence of reflective thinking across the curriculum: college experience versus individual courses." *Higher Education Research & Development*, 34 (3), 624-640. DOI: 10.1080/07294360.2014.973375
- Segall, A. & Gaudelli, W. (2007). " Reflecting socially on social issues in a social studies methods course." *Teaching Education*, 18(1), 77-92.
- Semerci, Ç. (2007). Development of Reflective Thinking Tendency (RTT) Scale for Teachers and Pre-service Teachers. *Educational Sciences in Theory and Practice*, 7(3), 1351-1377.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2014). *Sampled scientific research methods*. Anı Publishing.
- Şahin, A. (2011). Evaluation of Reflective Thinking Tendencies of Pre-service Turkish Teachers According to Various Variables. *Electronic Journal of Social Sciences*, 10 (37), 108-119.
- Tay, B. (2011). Yesterday, Today and Tomorrow of Social Studies Education. Refik Turan, Kadir Ulusoy (Edt.), *Foundations of Social Studies (2nd Edition)* (p. 2-18). Pegem Academy.
- Tok, Ş. (2008). The Effect of Reflective Thinking Activities on Pre-service Teachers' Attitudes, Performance and Reflections towards Teaching Profession. *Education and Science*, 33 (149), 104-118.
- Uygun, K. & Bilgiç, C. (2018). Reflective Thinking Skills of Elementary School Students and Their Social Studies Course Academic Achievements. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 7(3).

- Varol Şanlı, Ş. (2016). *Evaluation of Reflective Thinking Tendencies of Pe-service Teachers in terms of Some Variables*, Unpublished Master Thesis, Akdeniz University Institute of Educational Sciences, Antalya.
- Yıldırım, Ö. & Yıldız, D. G. (2019). Examination of Reflective Thinking Tendencies of Pre-service Classroom Teachers. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling* (TIJSEG) ISSN: 1300-7432, 8(2).
- Yıldırım, Ö. (2019). *Reflective Thinking Tendencies and Teaching-Learning Conceptions of Pre-service Classroom Teachers*, Unpublished Master Thesis, Manisa Celal Bayar University Institute of Social Sciences, Manisa.
- Yumuşak, G. K. (2015). Reflective Thinking Tendencies of Pre-service Teachers and their Attitudes towards Profession. *Bartın University Faculty of Education Journal*, 4 (2), 466-481.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZ

Araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerini; sınıf düzeyi, cinsiyet, öğrenim görülen üniversite, anne-baba eğitim durumu, ailenin gelir düzeyi ve kardeş sayısı değişkenine bağlı değişip değişmediğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışma betimsel tarama araştırması kapsamında yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin değişik bölgelerinden seçkisiz olmayan örneklem türlerinden amaçsal örnekleme ile belirlenen 252 1. ve 4. Sınıf sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada, öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerini belirlemek amacıyla Semerci (2007) tarafından geliştirilen "Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis-H Testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünce eğilimlerinin cinsiyete bağlı olarak "Açık Fikirlilik", "Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim" ve "Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik", "Araştırmacı" alt boyutları bakımından istatistiksel olarak kadınlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Anne eğitim durumu değişkeni ele alındığında ise ölçeğin " Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik" ve "Mesleğe Karşı Bakış" alt boyutlarında yüksek eğitim düzeyi lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrenim görülen üniversite değişkenine göre "Sürekli ve Amaçlı Düşünme" alt boyutuna ait sonuçlarda Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi ile Marmara Bölgesi B ve C Üniversitesi arasında Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi aleyhine anlamlı fark bulunmuştur. "Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim" alt boyutuna ait sonuçlara göre Marmara Bölgesi C Üniversitesi ile Marmara Bölgesi A ve B Üniversitesi arasında Marmara Bölgesi C Üniversitesi lehine anlamlı fark bulunmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre diğer bağımsız değişkenlerde anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Anahtar Sözcükler: Yansıtıcı düşünme, öğretmen adayı, sosyal bilgiler, sınıf düzeyi.

GİRİŞ

İnsan, düşünebilen tek canlıdır. Diğer canlılardan farklı olarak, bu yetenekleri sayesinde muhakeme yapabilmektedir. Akıl yürütme yeteneği sayesinde insan, deneyim kazanmış ve bu deneyimi nesilden nesile aktarmıştır. Tecrübe sayısı her geçen gün artmış ve eğitim sayesinde sistematik olarak paylaşılmaya başlanmıştır. Ayrıca eğitimle ilgili en sistematik ve kapsamlı bakış açısı 21. yüzyılda gösterilmektedir çünkü insanlar düşünmeye ve bilgilerini geliştirmeye devam etmektedir.

Çağımızda eğitim, öğrencilere bilgileri kuru bir şekilde depolamaktan ziyade kendi edinim ve düşünme süreçlerinin farkında olmasını, yaşamış olduğu çevreyi anlamlandırması, yaşanılacak problemlere uygun çözümler üretebilme yeteneğini kazandırmayı amaçlamaktadır (Ersozlu & Kazu, 2011: 142). Günümüz anlayışı öğretme ve öğrenmeyle ilgili geleneksel düşünceyi bırakma yarışı içindedir (Segall & Gaudelli, 2007). Eğitim ve günlük hayat birbirini tamamlayan iki temel olgu olduğu için bu iki temel olgunun bağdaştırılması hedeflenmektedir. Bu iki olgunun birbiri ile ilişkisi her geçen gün artmaktadır. Bu nedenle birçok disiplin kapsamı alanı içerisine giren bilgi ve becerileri gerçek yaşam ve/veya iş yaşamıyla alakalı öğrenme yaşantıları ve öğrenme ortamları sağlamaktadır. Bu şekilde öğrenciler yaşadıkları topluma ve iş hayatına uyum için hazırlanmaktadır (Akkoyunlu vd. , 2016: 314). Bu sayede eğitim yaşamın içerisinde örneklerle daha zengin hale getirilmeye çalışılmaktadır.

Sosyal bilgiler günlük hayat ve toplumsal yaşam ile ilişkili disiplinler arasında önemli yere sahiptir, hatta en önemli yeri almaktadır. Bunun nedeni ise sosyal bilgilerin “insanın insanla ve çevresiyle etkileşiminden doğan bilgilerin insani ve toplumsal yönlerinin kanıtlama temel prensibi ile oluşturulan bilimler topluluğu” olmasındandır (Tay, 2015). Sosyal bilgiler bu vesileyle toplumsal olay ve olguları içerisinde laboratuvar gibi incelendiği bir ders olarak yer almaktadır. Sosyal bilgilerin doğası üç farklı anlayış temelinde yer almaktadır. Bunlar; Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler, Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler (Aslan, 2016). Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler, sosyal bilgilerin gerçek hayat ile ilişkili olduğunu bize net bir şekilde göstermektedir. Günlük hayatta yaşanmış olan olayların ders içerisine aktarılmasını ifade etmektedir.

Bu yaklaşıma göre sosyal bilgiler öğretiminin amacı, öğrencilerin kişisel ve sosyal olayları tanımlama, olayları çözümlemesi ve bu olaylar ile bağlantılı karar alabilme yeteneklerini geliştirmektir (Özmen, 2011: 64). Sosyal bilgilerin hayatın içinden örnekler alarak öğrencileri hayata hazırlamasında en çok kullanılan düşünme biçimlerinden biri yansıtıcı düşünmedir. Yansıtıcı düşünme ilk kez Dewey tarafından ortaya atılmıştır. Dewey (1910) yansıtıcı düşünmeyi; “Herhangi bir inancın veya bilginin, detaylı, kesin ve sürekli bir şekilde incelenmesi” şeklinde tanımlamaktadır (Gedikoğlu & Semerci, 2016: 152). Ünver (2003) ise eğitim-öğretim sürecinde yansıtıcı düşünceyi “Öğretmenin öğretim yöntemi ve düzeyine ilişkin olumlu ve olumsuz durumları ortaya çıkarmaya ve sorunları çözmeye yönelik düşünme süreci” olarak açıklamaktadır (Alp & Taşkın, 2012: 135).

Yansıtıcı düşünme tanımlarında da görüldüğü üzere var olan sorunları sistemli ve amaçlı bir şekilde ele alarak çözüm üretmeye çalışmaktır.

Yansıtıcı düşünme kendiliğinden gelişen bir düşünme türü değildir. Yansıtıcı düşüncede, zihin bir probleme odaklanarak düşünce bilinçli ve aktif bir sürece girer. Bu özelliğiyle yansıtıcı düşünme günlük düşünce ve eylemlerden ayrılmaktadır (Alp & Taşkın, 2008). Yansıtıcı düşünme kendiliğinden meydana gelen bir düşünme türü olmadığı için yansıtıcı düşünmenin eğitim yoluyla öğrencilere kazandırılması gerekmektedir. Yansıtıcı düşünme öğrencilere örnek olay üzerinden ya da modelleme yöntemi ile öğretilir (Ersözlü, 2008: 51). Bu sayede öğrenciler toplumsal olay ve durumları algılama ve idrak etme yetisini kazanabilirler.

Yansıtıcı düşünme, öğretmenlere kazandırılması gereken bir nitelik olarak çok sık karşımıza çıkmaktadır (Yumuşak, 2015: 467). Eğitim sistemimiz içerisinde öğrencilerin yansıtıcı düşünmeyi öğrenebilmeleri için ilk önce öğretmenlerin bu alanda eğitim almaları gerekmektedir. Öğretmenler yansıtıcı düşünmenin aşamalarını eğitimin tüm kademelerinde ilerlemeler kaydederek elde etmektedir.

Lisans eğitimi ise öğretmenlik mesleğine başlamadan önce en son ve en önemli aşamadır. Bu anlamda lisans eğitimi ve öğretmen adayları son aşamada önem kazanmaktadır. Yansıtıcı düşünme becerisinin bu aşamada ne düzeyde edinildiği de o derece önemlidir. Yansıtıcı düşünme becerisi ve geliştirme etkinlikleriyle ilgili literatürde onlarca akademik çalışma yer almaktadır. Yurt dışında yapılan çalışmalar içerisinde çoğunlukla sosyal bilgiler öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünmeyi içine almamıştır. Korthagen(1985) öğretmen eğitiminde yansıtıcı düşünme Ross& Hannay,(1986) Sosyal bilgiler eğitimi üzerinde eleştirel bir yansıtıcı sorgulama teorisine üzerine yoğunlaşmış, Li & Lal (2015) çok kültürlü öğretmen eğitiminde sınıf düzeyi ele alınmadan çok kültürlü eğitim ile yansıtıcı düşünme arasındaki ilişkiyi inceleme, Ghanizadeh & Jahedizadeh, (2017). İranlı üniversite öğrencilerinin yansıtıcı düşünme ve akademik başarılarını incelenmiştir. Burada özellikle bu çalışmanın konusu mahiyetinde sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili çalışmalara bakıldığında Aydın & Çelik (2013) 2 ve 3. Sınıf sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yine Gedik vd.(2014) 3 ve 4. Sınıf sosyal bilgiler öğretmen adayları ile Ersözlü (2008) 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinliklerle alakalı, Gürbüz & Bozan (2018) sosyal bilgiler ve fen bilgisi öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerinin karşılaştırılması, Uygun & Bilgiç (2018) ilköğretim öğrencilerinin problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerileri ve sosyal bilgiler dersi akademik başarıları ile ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalar; yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinlikler, ders başarısına etki gibi konularını kapsayan lisans düzeyinde son sınıf veya tüm sınıf seviyelerinde yapılmıştır. Ancak sosyal bilgiler lisans eğitimi birinci sınıf ve dördüncü sınıf karşılaştırmalı olarak yapılmamıştır. Bu çalışma bu alanda yer alan boşluğu dolduracaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, sürekli gelişen ve değişen dünyada değişen sosyal ortamlara ve bu sürece hazırlıklı bireyler yetiştirme sorumluluğunu taşıyan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir.

Araştırmada yukarıda ifade edilen genel amaç doğrultusunda öğretmen adaylarının sınıf düzeyi, cinsiyet, öğrenim görülen üniversite, anne-baba eğitim durumu, aile gelir düzeyi ve kardeş sayısı bağımsız değişkenlerine bağlı yansıtıcı düşünme becerisinin durumları ele alınacaktır. Araştırmanın amacına uygun olarak aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

- 1 Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 2 Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 3 Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerisi öğrenim görülen üniversite değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 4 Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerisi anne-baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 5 Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerisi aile gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 6 Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerisi kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri incelendiği için betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, Kınca'ya (2013: 111) göre, "geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan" araştırma yaklaşımlarıdır. Betimsel (tarama) modelinde "araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez" (Karasar, 2012: 77). Ayrıca tarama çalışmalarında süregelen olgular ele alınmaktadır. Geçmiş içerisinde değerlendirilecek olay ve olgular betimsel (tarama) çalışmalarının konusu içerisinde yer almaz (Sönmez & Alacapınar, 2011). Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 1.sınıf ve 4. Sınıf düzeyinde Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin Değişme Durumlarını (YANDE) incelemek için betimsel (tarama) modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılında, Türkiye'nin dört farklı üniversitesinde (Marmara Bölgesi A Üniversitesi, Marmara Bölgesi B Üniversitesi, Marmara Bölgesi C Üniversitesi ve Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi) öğrenim gören uygun (kolay ulaşılabilir) örnekleme yoluyla seçilen toplam 252 sosyal bilgiler 1. ve 4. sınıflarında öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Uygun (kazara)

örnekleme zaman açısından hızlı, maliyeti düşük ve kolay olanı yapma şeklinde ifade edilmektedir (Patton, 2015).

Öğretmen adaylarının %64,2'si (N=162) kadın ve %35,8'i (N=90) ise erkektir. Ayrıca öğretmen adaylarının %25.'si (N=65) Marmara Bölgesi A Üniversitesinden, %26,5'i (N=67) Marmara Bölgesi B Üniversitesinden, %21,3'ü (N=53) Marmara Bölgesi C Üniversitesinden ve %26,5'i (N=67) Akdeniz Bölgesi A Üniversitesindedir. Öğretmen adaylarının %53,1'inci sınıf ve %46,4'ü dördüncü sınıftır.

Veri Toplama Aracı

Örnekleme yer alan öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerini belirlemek amacıyla, Semerci (2007) tarafından geliştirilmiş ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılmış olan "Öğretmen ve Öğretmen Adayları için Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE)" ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Yansıtıcı Düşünme Ölçeğinde 20'si olumsuz ve 15'i olumlu olmak üzere toplamda 35 maddeden oluşan ölçekte en fazla 175 puan alınabilmektedir. Olumsuz maddeler tersten puanlanmaktadır. Likert tipinde hazırlanan ölçeğin derecelendirilmesi, "Tamamen katılıyorum" (5), "Çoğunlukla katılıyorum" (4), "Kısmen katılıyorum" (3), "Çoğunlukla katılmıyorum" (2), "Hiç katılmıyorum" (1) şeklindedir. Bu ölçekte 7 faktöre verilen temalar şunlardır: Sürekli ve amaçlı düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülü ve içten olma, mesleğe bakıştır. Faktör analizi sonuçlarına göre YANDE ölçeğinin KMO değeri 0.909, Bartlett testi değeri 6811.461 ($p < 0.05$)'dir. YANDE ölçeği için yapılan analiz sonuçlarında, madde toplam korelasyonları 0.308 ile 0.607 arasında değişmiş, test tekrar test korelasyonu 0.742 ($p < 0.01$) ve iki yarı puanları arasındaki korelasyon kat sayısı 0.77 ($p < 0.01$) bulunmuştur. YANDE ölçeğinin Cronbach Alpha kat sayısı 0.908'dir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama gönüllük esasına uygun olarak Marmara Bölgesinden 3 ve Akdeniz Bölgesinden 1 üniversitede öğrenim görmekte olan 1.ve 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarından elde edilmiştir. Ölçme aracı öğretmen adaylarına dağıtıldıktan sonra ölçeğin ne için kullanılacağı ve nasıl doldurulması gerektiği ile ilgili kısa açıklama yapılmıştır. Yapılan açıklamadan sonra öğretmen adayları ölçekte yer alan maddelere bireysel olarak cevap vermişlerdir. Araştırmacı veri toplama sürecinden bizzat yer almış ve verilerin sağlıklı toplanması için gerekli ortamın oluşmasını sağlamaya çalışmıştır. Araştırmada kullanılan YANDE ölçme aracının öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerini ölçtüğü var sayılmıştır. Bunun bir sonucu olarak çalışmada elde edilen veriler çalışmaya katılan öğretmen adaylarının sayısı ve ölçme araçlarının mevcut durumu ölçmeleri ile sınırlı olduğu söylenebilir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin daha kolay değerlendirme yapılması için ölçme aracı geliştirme aşamasında oluşturulan YANDE alt bileşenlerine göre gruplanmıştır. Veriler üzerinde normal dağılım yapıp yapmadığını anlamak için normallik testi yapılmıştır. Yapılan normallik testi sonucunda verilerin normal dağılmadığı saptanmıştır.

Elde edilen bulgulara göre Kolgomorov-Smirnov değerlerine bakıldığında verilerin normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p < .05$). Örneklem büyüklüğü 50'nin üzerinde olduğu için Kolgomorov-Smirnov tercih edilmiştir. Bunun neticesinde non parametrik testlerden "Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis H ve Tamhane" testleri uygulanmıştır. Kruskal Wallis Testi analizi sonuçlarında bulunan farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla Post-Hoc çoklu karşılaştırma tekniklerinden Tamhane tekniği tercih edilmiştir Tamhane's T2, sadece "student t" tabanında yürütülen bir test olup, tutucu ve dikkatli karşılaştırmalar yapması ile göze çarpmaktadır (Hochberg & Tamhane, 1987).

BULGULAR

Sosyal bilgiler öğretmenleri üzerinde bazı değişkenlere göre yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelendiği bu çalışmanın alt amaçları doğrultusunda aranan soruların cevapları aşağıda tablolar şeklinde sunulmuştur. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine dair görüşlerinin sınıf düzeyine bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini bulmak için *Mann-Whitney U* Testi analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda yapılan analize ilişkin elde edilen veriler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Dair Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Mann-Whitney U Analizi Sonuçları

Alt boyutlar	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	W	Z	P
Sürekli ve amaçlı düşünme	1.sınıf	134	123,46	16543,50	7498,500	16543,500	-,249	,804
	4.sınıf	114	125,72	14332,50				
	Total	248						
Açık fikirlilik	1.sınıf	134	125,29	16789,50	7531,500	14086,500	-,198	,843
	4.sınıf	114	123,57	14086,50				
	Total	248						
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	1.sınıf	134	128,92	17275,50	7045,500	13600,500	-	,263
	4.sınıf	114	119,30	13600,50				
	Total	248						
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	1.sınıf	134	131,51	17622,50	6698,500	13253,500	-	,092
	4.sınıf	114	116,26	13253,50				
	Total	248						
Araştırmacı	1.sınıf	134	124,89	16735,50	7585,500	14140,500	-,094	,925
	4.sınıf	114	124,04	14140,50				
	Total	248						

	Total	248						
Mesleğe karşı bakış	1.sınıf	134	127,69	17111,00				
	4.sınıf	114	120,75	13765,00	7210,000	13765,000	-,793	,428
	Total	248						
Ön görülü ve içten olma	1.sınıf	134	128,31	17193,00				
	4.sınıf	114	120,03	13683,00	7128,000	13683,000	-,916	,359
	Total	248						

p<,05

Tablo 1’de sunulan sonuçlara baktığımız zaman sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre yansıtıcı düşünme becerileri arasında anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine dair görüşlerinin cinsiyete bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini bulmak için *Mann-Whitney U* Testi analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda yapılan analize ilişkin elde edilen veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Dair Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Mann-Whitney U Analizi Sonuçları

			Sıra	Sıra	U	W	Z	P
Sürekli ve amaçlı düşünme	Kadın	161	133,67	21521,00				
	Erkek	88	109,14	9604,00	5688,000	9604,000	-2,579	,010
	Total	249						
Açık fikirlilik	Kadın	161	141,65	22805,50				
	Erkek	88	94,54	8319,50	4403,500	8319,500	-5,148	,000
	Total	249						
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	Kadın	161	135,96	21890,00				
	Erkek	88	104,94	9235,00	5319,000	9235,000	-3,436	,001
	Total	249						
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	Kadın	161	135,43	21804,50				
	Erkek	88	105,91	9320,50	5404,500	9320,500	-3,117	,002
	Total	249						
Araştırmacı	Kadın	161	135,64	21838,50				
	Erkek	88	105,53	9286,50	5370,500	9286,500	-3,172	,002
	Total	249						
Mesleğe karşı bakış	Kadın	161	133,47	21489,00				
	Erkek	88	109,50	9636,00	5720,000	9636,000	-2,613	,009
	Total	249						
Ön görülü ve içten olma	Kadın	161	132,07	21263,50				
	Erkek	88	112,06	9861,50	5945,500	9861,500	-2,119	,034
	Total	249						

p<,05

Tablo 2’de sunulan sonuçlara baktığımız zaman sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri ile cinsiyet değişkeni arasında YANDE ölçeğinin “Açık Fikirlilik”, “Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim” ve “Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik”, “Araştırmacı” alt boyutları bakımından istatistiksel olarak kadınlar anlamlı bir fark saptanırken; “Sürekli ve Amaçlı Düşünme”, “Mesleğe Karşı Bakış” ve “Ön Görülü ve İçten Olma” alt boyutları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine dair görüşlerinin öğrenim görülen üniversiteye bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini bulmak için Kruskal Wallis Testi analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda yapılan analize ilişkin elde edilen veriler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Dair Görüşlerinin Öğrenim Görülen Üniversiteye Göre Kruskal Wallis Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Öğrenim Görülen Üniversite	N	sd	Chi-Square	p
Sürekli ve Amaçlı Düşünme	Marmara Bölgesi A Üniversitesi	65	3	17,711	,001*
	Marmara Bölgesi B Üniversitesi	67			
	Marmara Bölgesi C Üniversitesi	53			
	Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi	67			
	Toplam	252			
Açık Fikirlilik	Marmara Bölgesi A Üniversitesi	65	3	6,447	,092
	Marmara Bölgesi B Üniversitesi	67			
	Marmara Bölgesi C Üniversitesi	53			
	Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi	67			
	Toplam	252			
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim	Marmara Bölgesi A Üniversitesi	65	3	13,351	,004*
	Marmara Bölgesi B Üniversitesi	67			
	Marmara Bölgesi C Üniversitesi	53			
	Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi	67			
	Toplam	252			
Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik	Marmara Bölgesi A Üniversitesi	65	3	15,139	,002*
	Marmara Bölgesi B Üniversitesi	67			
	Marmara Bölgesi C Üniversitesi	53			
	Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi	67			
	Toplam	252			
Araştırmacı	Marmara Bölgesi A Üniversitesi	65	3	6,960	,073
	Marmara Bölgesi B Üniversitesi	67			
	Marmara Bölgesi C Üniversitesi	53			
	Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi	67			
	Toplam	252			
Mesleğe Karşı Bakış	Marmara Bölgesi A Üniversitesi	65	3	4,500	,212
	Marmara Bölgesi B Üniversitesi	67			
	Marmara Bölgesi C Üniversitesi	53			
	Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi	67			
	Toplam	252			
Ön Görülü ve İçten Olma	Marmara Bölgesi A Üniversitesi	65	3	4,683	,197
	Marmara Bölgesi B Üniversitesi	67			
	Marmara Bölgesi C Üniversitesi	53			
	Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi	67			
	Toplam	252			

*p<,05

Tablo 3'te verilen analiz sonuçları sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri ile öğrenim görülen üniversite değişkeni arasında YANDE ölçeğinin "Sürekli ve Amaçlı Düşünme", "Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim" ve "Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik" alt boyutları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanırken; "Açık Fikirlilik", "Araştırmacı", "Mesleğe Karşı Bakış" ve "Ön Görülü ve İçten Olma" alt boyutları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Yani sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri öğrenim görülen üniversiteye bağlı olarak "Sürekli ve Amaçlı Düşünme", "Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim" ve "Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik" alt boyutlarında anlamlı bir şekilde değişmektedir.

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri üniversiteye bağlı olarak YANDE ölçeğinin alt boyutlarına dair yapılan Kruskal Wallis Testi analizi sonuçlarında bulunan farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla Post-Hoc çoklu karşılaştırma tekniklerinden Tamhane T2 tekniği tercih edilmiştir. Yapılan Tamhane T2 testi analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Yansıtıcı Düşünme Becerisi Puanlarının Öğrenim Görülen Üniversiteye Göre Tamhane Sonuçları

Alt Boyutlar	Üniversite (i)	Üniversite (j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	Sh	p
Sürekli ve Amaçlı Düşünme	Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi	Marmara Bölgesi B Üniversitesi	-1,93*	,53	,003
		Marmara Bölgesi C Üniversitesi	-2,20*	,64	,005
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim	Marmara Bölgesi C Üniversitesi	Marmara Bölgesi A Üniversitesi	,89*	,32	,045
		Marmara Bölgesi B Üniversitesi	1,22*	,38	,010

p<,05

Tablo 4'teki çoklu karşılaştırma sonuçları incelendiğinde öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri üniversite değişkenine göre yansıtıcı düşünme becerilerine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalarda; YANDE ölçeğinin alt boyutlarından "Sürekli ve Amaçlı Düşünme" boyutuna ait sonuçlara göre Akdeniz Bölgesi A Üniversitesinin Marmara Bölgesi B Üniversitesi ve Marmara Bölgesi C Üniversitesi ile arasında Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi aleyhine anlamlı fark bulunmuştur. Bir diğer alt boyut olan "Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim" boyutuna ait sonuçlara göre ise Marmara Bölgesi C Üniversitesinin Marmara Bölgesi A Üniversitesi ve Marmara Bölgesi B Üniversitesi ile arasında Marmara Bölgesi C Üniversitesi lehine anlamlı fark bulunmuştur. YANDE ölçeğinin diğer alt boyutlarında ise gruplar arası istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine dair görüşlerinin anne-baba eğitim durumuna bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini bulmak için Kruskal Wallis Testi analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda yapılan analize ilişkin elde edilen veriler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Dair Görüşlerinin Anne-Baba Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Anne-Baba Eğitim Durumu	sd	Chi-Square	p
Sürekli ve Amaçlı Düşünme	Anne	5	9,870	,079
	Baba		7,748	,171
Açık Fikirlilik	Anne	5	9,001	,109
	Baba		3,966	,554
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim	Anne	5	4,535	,475
	Baba		4,547	,474
Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik	Anne	5	12,210	,032*
	Baba		6,195	,288
Araştırmacı	Anne	5	5,668	,340
	Baba		3,322	,650
Mesleğe Karşı Bakış	Anne	5	12,738	,026*
	Baba		4,323	,504
Ön Görülü ve İçten Olma	Anne	5	6,304	,278
	Baba		4,254	,514

*p<,05

Tablo 5'te sunulan sonuçlara baktığımız zaman Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim durumu değişkenine göre yansıtıcı düşünme becerileri arasında bir farklılık göstermemiştir. Anne eğitim durumu değişkeni ele alındığında ise ölçeğin "Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik" ve "Mesleğe Karşı Bakış" alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Anne eğitim durumu değişkenine bağlı olarak ortaya çıkan farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla Post-Hoc çoklu karşılaştırma tekniklerinden TamhaneT2 tekniği tercih edilmiştir. Yapılan Tamhane T2 testi analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Yansıtıcı Düşünme Becerisi Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Tamhane Sonuçları

Alt Boyutlar	Eğitim Durumu (i)	Eğitim Durumu (j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	Sh	p
Açık Fikirlilik	Okuryazar	İlkokul	1,40*	,35	,002
		Ortaokul	2,12*	,47	,000
Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik	Okuryazar	İlkokul	2,15*	,48	,001
		Ortaokul	1,91*	,59	,029
		Lise	2,30*	,72	,039
Araştırmacı	Okuryazar	İlkokul	1,83*	,58	,046

p<,05

Tablo 6'daki çoklu karşılaştırma sonuçları incelendiğinde anne eğitim durumuna göre yansıtıcı düşünme becerilerine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalarda; YANDE ölçeğinin alt boyutlarından "Açık Fikirlilik" boyutuna ait sonuçlara göre okuryazar anneler ile ilkokul ve ortaokul mezunu anneler arasında okuryazar anneler lehine; "Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik" boyutuna ait sonuçlara göre okuryazar anneler ile ilkokul, ortaokul ve lise mezunu anneler arasında okuryazar anneler lehine; "Araştırmacı" boyutuna ait sonuçlara göre okuryazar

anneler ile ilkököl mezunu anneler arasında okuyazar anneler lehine anlamlı fark bulunmuştur. YANDE ölçeğinin diğer alt boyutlarında ise gruplar arası istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine dair görüşlerinin aile gelir durumuna bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini bulmak için Kruskal Wallis analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda yapılan analize ilişkin elde edilen veriler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Dair Görüşlerinin Aile Gelir Durumuna Göre Kruskal Wallis Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Aile Gelir Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	Chi-Square	n
Sürekli ve Amaçlı Düşünme	750-1400	31	117,74	5	5,721	,334
	1400-2500	92	126,44			
	2500-3500	49	114,60			
	3500-5000	48	134,71			
	5000-7500	19	104,71			
	7500+	4	73,13			
	Toplam	243				
Açık Fikirlilik	750-1400	31	133,34	5	2,564	,767
	1400-2500	92	125,28			
	2500-3500	49	111,21			
	3500-5000	48	118,34			
	5000-7500	19	125,29			
	7500+	4	119,13			
	Toplam	243				
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim	750-1400	31	118,31	5	7,001	,221
	1400-2500	92	132,35			
	2500-3500	49	118,83			
	3500-5000	48	121,72			
	5000-7500	19	94,37			
	7500+	4	86,00			
	Toplam	243				
Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik	750-1400	31	133,84	5	7,002	,220
	1400-2500	92	132,49			
	2500-3500	49	110,74			
	3500-5000	48	116,58			
	5000-7500	19	100,32			
	7500+	4	94,75			
	Toplam	243				
Araştırmacı	750-1400	31	143,42	5	4,835	,436
	1400-2500	92	123,85			
	2500-3500	49	111,64			
	3500-5000	48	121,03			
	5000-7500	19	111,61			
	7500+	4	101,38			
	Toplam	243				
Mesleğe Karşı Bakış	750-1400	31	126,97	5	5,418	,367
	1400-2500	92	122,49			
	2500-3500	49	127,36			
	3500-5000	48	126,76			
	5000-7500	19	94,13			
	7500+	4	81,75			
	Toplam	243				
Ön Görülü ve İçten Olma	750-1400	31	124,05	5	3,923	,561
	1400-2500	92	130,83			
	2500-3500	49	115,24			
	3500-5000	48	119,59			
	5000-7500	19	100,16			
	7500+	4	118,38			
	Toplam	243				

p>,05

Tablo 7’de verilen analiz sonuçları, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri ile aile gelir durumu değişkeni arasında YANDE ölçeğinin tüm alt boyutları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Yani sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri aile gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine dair görüşlerinin kardeş sayısına bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini bulmak için Kruskal Wallis analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda yapılan analize ilişkin elde edilen veriler Tablo 8’da verilmiştir.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Dair Görüşlerinin Kardeş Sayısına Göre Kruskal Wallis Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ortalaması	sd	Chi-Square	p
Sürekli ve Amaçlı Düşünme	Kardeş yok	18	118,14	3	4,147	,246
	1-3	145	118,28			
	3-5	40	130,53			
	5 ve üzeri	45	141,74			
	Toplam	248				
Açık Fikirlilik	Kardeş yok	18	97,53	3	3,575	,311
	1-3	145	123,97			
	3-5	40	131,63			
	5 ve üzeri	45	130,66			
	Toplam	248				
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim	Kardeş yok	18	110,22	3	,915	,822
	1-3	145	125,69			
	3-5	40	127,14			
	5 ve üzeri	45	124,02			
	Toplam	248				
Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik	Kardeş yok	18	100,61	3	4,020	,259
	1-3	145	121,95			
	3-5	40	129,30			
	5 ve üzeri	45	138,00			
	Toplam	248				
Araştırmacı	Kardeş yok	18	94,64	3	4,575	,206
	1-3	145	123,14			
	3-5	40	135,96			
	5 ve üzeri	45	130,63			
	Toplam	248				
Mesleğe Karşı Bakış	Kardeş yok	18	90,86	3	4,945	,176
	1-3	145	125,73			
	3-5	40	132,41			
	5 ve üzeri	45	126,97			
	Toplam	248				
Ön Görülü ve İçten Olma	Kardeş yok	18	105,83	3	1,901	,593
	1-3	145	123,35			
	3-5	40	129,18			
	5 ve üzeri	45	131,52			
	Toplam	248				

p>,05

Tablo 8’de verilen analiz sonuçları, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri ile kardeş sayısı değişkeni arasında YANDE ölçeğinin tüm alt boyutları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Yani sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri kardeş sayısına bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme becerisinin yüksek olması varsayımlar üzerine düşünme ve analiz etme yeteneklerinin gelişmesini sağlar. Yansıtıcı düşünme kabiliyeti yüksek olan bireyler yansıtıcı düşünmenin anlamlı öğrenme olanağını artırması sayesinde problemlere daha kolay çözüm yolları bulabilirler (Tok, 2008).

Ülkemizde öğrencilerin vatandaşlık algılarının oluşmasında en büyük etkiyi sosyal bilgiler dersi oluşturmaktadır. Yansıtıcı düşünme becerisi gelişmiş öğrenciler toplumsal olayları yorumlama ve çözüm üretmede yüksek kabiliyete sahip olmaktadır. Diğer yandan sosyal bilgiler öğretim yaklaşımları dikkate alındığında sosyal bilgiler eğitiminde yansıtıcı düşünme önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla lisans eğitiminden mezun olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme beceresini kazanmış olmaları önem arz etmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bazı değişkenler açısından yansıtıcı düşünme eğilimlerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada, öğretmen adaylarının, Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeği’ ne göre yansıtıcı düşünme becerisi 1. ve 4. sınıf düzeyine bağlı olarak anlamlı fark göstermemektedir. Aydın & Çelik (2013) Sosyal bilgiler 2. ve 3. Sınıf öğretmen adayları ile yapmış oldukları çalışmada sınıf düzeyinde anlamlı fark bulunamamıştır. Alkan & Gözel (2013), sınıf öğretmeni adayları ile yapmış oldukları çalışmada sınıf düzeyi değişkeninin yansıtıcı düşünme becerisi üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kendüzler (2017), öğretmen ve öğretmen adayları ile yapmış olduğu yüksek lisans tezinde öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme becerisi sınıf düzeyine bağlı olarak değişiklik göstermemektedir. Öğretmen adaylarına benzer sonuçlar öğretmenlerle yapılan çalışmalarda elde edilmektedir (Doğan Dolapçioğlu, 2007; Aslan, 2009; Duban& Yelken, 2010; Karadağ, 2010; Hasırcı& Sadık, 2011; Durdukoca& Demir, 2012). Yine Ergüven (2011) yapmış olduğu araştırmada kıdeme ilişkin bulgular öğretmenler arasında manidar bir fark olmadığı yönündedir. Araştırma sonuçları da dikkate alındığında lisans eğitimi sınıf düzeyinin yansıtıcı düşünme becerisi üzerinde çok etkili olmadığı görülmüş, bu sonucun muhtemel sebepleri düşünüldüğünde lisans eğitimi sınıf düzeyinden ziyade temel, orta ve lise eğitimleri ile sosyo- ekonomik etkenlerin yansıtıcı düşünmeyi daha çok etkilediği varsayılabilir. Diğer taraftan Yıldırım (2019), sınıf öğretmeni adaylarına yönelik yapmış olduğu yüksek lisans tezinde sınıf düzeyine bağlı olarak değişiklik göstermiştir. Ghanizadeh & Jahedizadeh(2017) yapmış oldukları çalışmada eğitim düzeyininin yansıtıcı düşünceyi etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Sargent (2015) yapmış olduğu çalışmada yaş ve olgunluk düzeyinin yansıtıcı düşünmeyi olumlu etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Şahin (2011), Türkçe öğretmenliği 1. ve 4.sınıf öğretmen adaylarına yapmış olduğu yansıtıcı düşünme ölçeği sonucunda 4. Sınıf öğretmen adaylarının lehine anlamlı sonuç elde edilmiştir. Gedik vd.(2014), öğretmenler ve öğretmen

adayları ile yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin yansıtıcı düşünce eğilimlerinin öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmada elde edilen verilere göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme becerisi cinsiyete bağlı "Açık Fikirlilik", "Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim" ve "Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik", "Araştırmacı" alt boyutları bakımından istatistiksel olarak kadınlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur, diğer alt başlıklarda ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Araştırma sonucunda elde edilen sonuç, manidar olmasa da kadınlar lehine bir sonuç bulunmaktadır (Doğan Dolapçioğlu,2007; Duban & Yanpar-Yelken 2010; Aydın & Çelik 2013; Alkan & Gözel, 2013; Yumuşak, 2015; Aras vd., 2019). Öğretmen adayları ile yapılan çalışmalarda yansıtıcı düşünme eğilimleri bakımından kadınların erkeklere göre daha yüksek puan elde ettikleri belirlenmiştir. Öğretmen adaylarına benzer bir şekilde öğretmenlerle yapılan (Özcan, 2002; Dolapçioğlu, 2007; Aslan, 2009; Karadağ, 2010; Kaf Hasırcı & Sadık, 2011) çalışmalarda yansıtıcı düşünme becerisi anlamında kadınların lehine anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Diğer yandan Varol Şanlı (2016) tarafından yapılan yüksek lisans tezinde ve Aşkın Tekkol & Bozdemir (2018) yapmış oldukları çalışmada yansıtıcı düşünme becerisi bağlamında öğretmen adayları ve Erol vd.,(2019) yapmış oldukları çalışmada erkek öğretmenler lehine anlamlı sonuç elde edilmiştir. Tüm bunlarla birlikte Ghanizadeh & Jahedizadeh(2017) öğrencilerle yapmış olduğu çalışmada cinsiyetin yansıtıcı düşünmeyi etkilemediği ortaya çıkmıştır, yine (Şahin, 2011; Kandemir, 2015; Atalay & Karahan, 2016; Yıldırım, 2019; Yıldırım & Gögebakan Yıldız, 2019) öğretmen adayları ile ve Ergüven (2011), öğretmenlerle yapılmış araştırmalar sonucunda göre cinsiyet değişkeni yansıtıcı düşünme eğiliminde belirleyici bir özellik değildir. Tüm bunlardan farklı olarak Sargent, (2015) yapmış olduğu çalışmada erkeklerin işletme derslerinde beşeri bilimler veya fen derslerinden daha fazla yansıma bildirdiklerini ve kadınların tam tersini beşeri bilimler ve fen derslerinde daha fazla yansıtıcı düşündükleri sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada elde edilem verilerde görüldüğü üzere sosyal bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim durumu değişkenine göre yansıtıcı düşünme becerileri arasında bir anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Anne eğitim durumu değişkeni ele alındığında ise ölçeğin "Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik" ve "Mesleğe Karşı Bakış" alt boyutlarında yüksek eğitim düzeyi lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Anne eğitim düzeyinin yansıtıcı düşünme becerisini olumlu etkilemesinin sebebi olarak çocukların ilk okuma-yazma süreçlerinden başlayarak tüm eğitim sürecinde daha aktif oldukları varsayılabilir. Araştırma sonuçlarına benzer olarak Yıldırım ve Gögebakan Yıldız (2019) yapmış oldukları çalışmada anne eğitim düzeyi bağımsız değişkenine ilişkin "sürekli amaçlı düşünme" alt boyutunda baba eğitim düzeyi bağımsız değişkenine ilişkin "sürekli amaçlı düşünme", "araştırmacı" ve "öngörülü ve içten olma" alt boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Diğer taraftan Yıldırım (2019), yapmış olduğu yüksek lisans tezinden sınıf öğretmeni adaylarının, anne ve baba eğitim seviyesi, bağımsız değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı saptanmıştır. Yine Aras vd., (2019) yapmış oldukları anne-baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık görülmemiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlarda aile gelir durumu ve kardeş sayısı bağımsız değişkenine ilişkin anlamlı farklılık görülmemiştir. Aydın & Çelik (2013) yapmış oldukları çalışmada, ailenin sosyo- ekonomik durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir fark görülmemiştir.

Araştırma sonucunda YANDE ölçeğinin alt boyutlarından “Sürekli ve Amaçlı Düşünme” boyutuna ait sonuçlara göre Akdeniz Bölgesi A Üniversitesinin Marmara Bölgesi B Üniversitesi ile Marmara Bölgesi C Üniversitesi arasında Akdeniz Bölgesi A Üniversitesi aleyhine anlamlı fark bulunmuştur. Bir diğer alt boyut olan “Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim” boyutuna ait sonuçlara göre ise Marmara Bölgesi C Üniversitesinin Marmara Bölgesi A Üniversitesi ve Marmara Bölgesi B Üniversitesi ile arasında Marmara Bölgesi C Üniversitesi lehine anlamlı fark bulunmuştur. Üniversiteler arasında anlamlı farklılığın çıkması konusunda Aydın ve Çelik (2013) üzerinde durmuş oldukları öğretmen adaylarının Sosyal bilgiler öğretmenliği programında aldıkları derslerin etkisi olabileceği ihtimalini göz önüne alınabilir. Sargent, (2015) literatürde geçtiği üzere üniversite eğitim kadrosunun düşünme becerilerini etkilediği sonucuna ulaşmış ve daha tecrübeli kadroların öğrencileri olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde öncelikle yansıtıcı düşünce eğilimleri bakımından öğretmen adayları ile daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu görülmektedir. Lisans eğitimi düzeyinde öğretmen adaylarına daha fazla yansıtıcı düşünme etkinliği yaptırılması gerekmektedir. Seçmeli dersler arasında yansıtıcı düşünme dersleri eklenebilir. Özel öğretim yöntemleri derslerinde sosyal bilgiler dersine yönelik uygulamalar yeni öğretmenlik programları çerçevesinde eklenebilir.

ETİK METNİ

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.

KAYNAKÇA

- Akkoyunlu, B., Telli, E., Çetin, N.M. & Dağhan, G. (2016). “Öğretmen eğitiminde yansıtıcı günlüklere ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri”. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 7(4), 312-330.
- Alkan, V. & Gözel, E. (2013). “Sınıf öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri.” *Education Sciences*, 8(1), 1-12.
- Alp, S. & Taşkın, Ç. Ş. (2012). “Eleştirel düşünme ve problem çözme: öğretmenlerinin yansıtıcı düşünceyi uygulamaları.” *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 134-146.
- Alp, S. & Taşkın, Ç. Ş. (2008). “Eğitimde Yansıtıcı Düşünmenin Önemi ve Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirme.” *Milli Eğitim Dergisi*, 178, 311-320.
- Aras, B., Park, İ. & Park, F. (2019). “Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Düzeyleri ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 1 (2) , 119-130.
- Aslan, E. (2016). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilgiler. Dursun Dilek (Ed). *Sosyal Bilgiler Eğitimi İçinde* (s.3-48). Ankara: Yayıncılık.

- Aslan, G. (2009). *Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ile Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aşkın Tekkol, İ. A. & Bozdemir, H. (2018). "Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ile Eleştirel Düşünme Becerilerinin İncelenmesi." *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(6), 1897-1907.
- Atalay, T. D. & Karahan, B. Ü. (2016). "Türkçe Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerine Yönelik Bir Değerlendirme." *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 1(2), 18-27.
- Aydın, M. & Çelik, T. (2013). "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi." *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 169-131.
- Doğan Dolapçioğlu, S. D. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Duban, N. & Yelken, T. Y. (2010). "Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ve Yansıtıcı Öğretmen Özellikleriyle İlgili Görüşleri". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 343-336.
- Durdukoca, Ş. F., & Demir, M. (2012). "İlköğretim Öğretmenlerin Bazı Değişkenlere Göre Yansıtıcı Düşünme Düzeyleri ve Düşüncelerindeki Öğretmen Niteliklerinin Yansıtıcı Öğretmen Niteliklerine Uygunluğu". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 357-374.
- Efe Kendüzler, S. (2017). *Öğretmenlerin Ve Öğretmen Adaylarının Bilimsel Tutum Ve Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Ergüven, S. (2011). *Öğretmenlerin Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Erol, M., A. Erol, S. Çalışır & Bozan, M. (2019). "Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri İle Yaratıcı Düşünme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Temel Eğitim*, 1(2), 20-29.
- Ersozlu, Z. N. & Kazu, H. (2011). "İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirme Etkinliklerinin Akademik Başarıya Etkisi." *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 141-159.
- Ersözlü, Z. N. (2008). *Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirici Etkinliklerin İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Gedik, H., Akhan, N. E. & Kılıçoğlu, G. (2014). "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri." *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(2), 113-130.
- Gedikoğlu, E. & Semerci, Ç. (2016). "Yansıtıcı Düşünme Etkinlikleri Destekli Modüler Öğretimin 5. Sınıf Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi." *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(2), 151-162.
- Ghanizadeh, A. & Jahedizadeh, S. (2017). "Yansıtıcı Düşünme Anketinin Farsça Sürümünün Doğrulanması ve İranlı Üniversite Öğrencilerinin Yansıtıcı Düşünme ve Akademik Başarılarının İncelenmesi". *International Journal of Instruction*, 10 (3), 209-226.

- Gürbüz, N. & Bozan, S. (2018). "Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin Karşılaştırılması." *Journal Of International Social Research*, 11(60).
- Hochberg Y.& Tamhane, A.C. (1987). *Multiple comparison procedures*. John Wiley & Sons press.
- Kaf Hasırcı, Ö. & Sadık, F. (2011). "Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi." *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (2), 195-210.
- Kandemir, M. (2015). "İlköğretim Matematik ve Sınıf Öğretmenliği Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilim Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi." *Education Sciences*, 10(4), 253-275
- Karadağ, M. (2010), *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi (Şanlıurfa ili örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (24. Basım). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kıncal, R.Y. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (2. Baskı). Nobel Yayınları.
- Korthagen, F. A. (1985). Reflective Thinking as a Basis for Teacher Education.
- Li, X., & Lal, S. (2005). "Critical reflective thinking through service-learning in multicultural teacher education." *Intercultural Education*, 16(3), 217-234.
- Özcan, T. (2002), *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçlarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi "Kilis İlinde Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özmen, C. (2011). "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yansıtıcı İnceleme Yaklaşımına İlişkin Öğretmen Görüşleri." *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(30), 19-39.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma yöntemleri*. Çev. Ed. M. Bütün ve S.B. Demir. Pegem.
- Ross, EW ve Hannay, L., M.(1986). Eleştirel bir yansıtıcı sorgulama teorisine doğru: Tema." *Öğretmen Eğitimi Dergisi*, 37 (4), 9-15.
- Sargent, C, S. (2015). "Müfredat boyunca yansıtıcı düşüncenin kanıtı: bireysel derslere karşı üniversite deneyimi." *Yüksek Öğrenim Araştırma ve Geliştirme*, 34 (3), 624-640. DOI: 10.1080 / 07294360.2014.973375
- Segall, A., & Gaudelli, W. (2007)." Reflecting socially on social issues in a social studies methods course." *Teaching Education*, 18(1), 77-92.
- Semerci, Ç. (2007). "Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeğinin Geliştirilmesi." *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(3), 1351-1377.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2014). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Şahin, A. (2011). Türkçe "Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi." *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37), 108-119.
- Tay, B. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminin dünü, bugünü ve yarını*. Refik Turan, Kadir Ulusoy (Edt.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (2. Baskı) içinde (s. 2-18). Pegem Akademi.
- Tok, Ş. (2008). "Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirici Etkinliklerin Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarına, Performanslarına ve Yansıtılmalarına Etkisi." *Eğitim ve Bilim*, 33(149), 104-118.

- Uygun, K. & Bilgiç, C. (2018). "İlköğretim Öğrencilerinin Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerileri ve Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Başarıları." *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 7(3).
- Varol Şanlı, Ş. (2016). *Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Yıldırım, Ö. & Yıldız, D. G. (2019). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi." *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling* (TIJSEG) ISSN: 1300-7432, 8(2).
- Yıldırım, Ö. (2019). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ve Öğretme-Öğrenme Anlayışlarının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Yumuşak, G. K. (2015). "Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ve Mesleğe Yönelik Tutumları." *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 466-481.

Ek: Etik Kurul Onayı

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Araştırma ve Planlama Rektör Yardımcılığı

Sayı : 73613421-604.01.02-E.2006220183
Konu : Etik Kurul Kararı 2020/4

Tarih: 22.06.2020

Sn. Arş.Gör. Fatih Özdemir

YTÜ Etik Kurulu, Üniversitemiz araştırma görevlisi olarak hazırlamış olduğunuz “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğitimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı projenizi etik açıdan incelemiştir. Sunulan dosya ve bu dosyaya göre yapılacak olan veri toplama araç ve yöntemlerine konu olan bilgiler hakkında etiğe aykırı herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Yücel ŞAHİN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Eki:26-Arş. Gör. Fatih Özdemir.pdf (Elektronik Ek)

Adres : İstanbul
Tel / Fax : 0 (212) 383 20 58 / 02122585140
Kep Adresi : yildizteknikuniversitesi@hs01.kep.tr

İrtibat : Serpil Düzenli
Web : <http://www.apry.yildiz.edu.tr/>
e-Posta : sduzenli@yildiz.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanununa göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
<http://www.ebys.yildiz.edu.tr/Dogrulama/Index?EvrakNo=E.2006220183&ErisimKodu=c7c87726>